Med našimi mlajšimi leposlovci se je Kuzïvu najbolj omilil Fr. Ks. Meško s svojo izredno nadarjenostjo in izvirnostjo. Zato največ prevaja njegove spise, in reči smemo, da bi naš Kuzïv Meška najrajši kar vsega zaporedoma prevel, ako bi mu dostajalo časa; a Kuzïv je duhovni pomočnik in hkrati tudi učitelj latinščine na gimnaziji, in zato mu za slovstveno delo preostaja le malo časa.

Slovenski spisi, katere je prevel Kuzïv doslej, so naslednji: Fr. Ks. Meško: „Berač" (Dïd), „Srakoperjeva hruška", (Sorokopudova gruška). Oba spisa sta tiskana v lvovskem dnevniku „Dïlo" l. 1900. — „Drama v vasi" (Drama v selï), „Norec" (Naluga). Ta dva spisa sta izšla v posebnih knjižicah. — Jos. Stritar: „Janko Bože" (Ivasj Bude). — Dr. Jan. Ev. Krek: „Božji blagoslov" (Bože blagoslovenije). — Fr. Ks. Meško: „Pripovedka" (Povirka). Zadnji trije prevodi so tiskani v „Knjižnici" Julijana Nasaljskega v Kolomiji. — Meškov „Bolnik" je zdaj v tisku, in v kratkem izide tudi Jos. Stritarjev: „Griški gospod."

Kakor vidimo iz navedenega, se je začelo med Rusini živahno gibanje in zanimanje za nas ob Jadranskem morju. Hvaležni moramo biti pač zlasti g. Kuzïvu za veliko naklonjenost, hvaležni pa tudi vrli lvovski semeniški „Čitalnici", od katere delovanja nam je pričakovati lepih uspehov. [1])

Bajda Kazak.

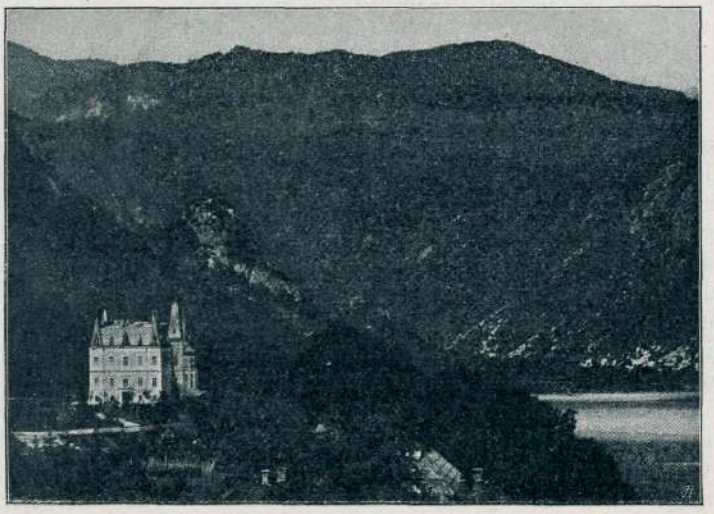

Ponatisk prepovedan. Fotogr. B. Lergetporer.

Vila kneza Windischgraetza na Bledu.

Iz drugih književnosti.

Franz Prešeren. **Deutsche Gedichte.** Laibach 1902. Druck und Verlag von Ig. v Kleinmayer u. Fed. Bamberg. — V Prešernovem mišljenju se jasno vidi oni kulturni dualizem, katerega se ne more popolnoma otresti skoro noben Slovenec. Njegovo srce je slovensko, a njegova izobrazba je nemška. Zadnji čas se je mnogo pisalo o tem, ali je bil Prešeren „Ilirec" in ali je imel kaj smisla za slovensko vzajemnost. V svojih nemških pesmih je Prešeren sam odgovoril na to vprašanje. On čuti vso moč, katero ima na Slovenca nemška vzgoja v srednjih in visokih šolah. Zato nagovarja svoje tovariše:

Ihr, die entsprossen aus dem Slavenstamme,
die ihr, der eig'nen Mutter lang entzogen,
die Bildung nicht an ihrer Brust gesogen,
die man, wie mich, vertraut der deutschen Amme!
Nicht glaubet, dass ich euch deshalb verdamme,
dass dankbar der Germania ihr gewogen!

Tako je peval Prešeren l. 1838. Že pet let prej se je izgovarjal, zakaj da peva v nemškem jeziku. Kakor si je Ovidij s svojimi pesmami v Rimu nakopal sovraštvo, tako tudi Prešeren ne uživa sladkosti od svojih slovenskih poezij; in kakor je oni, „der Liebling römischer Kamönen", v prognanstvu peval v getskem jeziku — „getico scripsi sermone libellum" — tako tudi Prešeren peva v jeziku onega duha, ki veje povsod okoli njega v izobraženih krogih, v katere je prognan iz svojega naroda:

Da ich, wie er (Ovidij), nicht kann vom Dichten lassen,
obwohl mein heimisch Lied mir nicht zum Frommen,
nur Missgunst mir bereitet, blindes Hassen,
vergebt, dass ich ihm folgend unternommen,
in Worte meinen innern Gram zu fassen,
die ich von meiner Mutter nicht vernommen.

Še en razlog ve Prešeren, zakaj da mora pevati v nemškem jeziku:

Deutsch sprechen in der Regel hier zu Lande
die Herrinnen und Herren, die befehlen,
slovenisch die, so von dem Dienerstande;
den strengsten Dienst dien ich, den freie Seelen
gedient, die Liebe schlug in ihre Bande;
nicht darf ich gegen diese Sitte fehlen.

[1]) Ker ima rusinska semeniška „Čitalnica" v Lvovu tako vzvišen namen, bi bilo po naši misli prav, da bi se ji pošiljale dobre knjige in časniki zastonj. Po en iztis bi založniki knjig in časopisov lahko žrtvovali. Naslov: „Čitalnica grško-katoliškega semenišča v Lvovu. Ulica Kopernika 36."

Tako je mislil Prešeren l. 1834. O narodnem ponosu, o kaki navdušeni bojevitosti pač v teh besedah ni najti nobene sledi. Ravno nasprotno: zdi se, da je Prešeren v tej dobi tako prešinjen od nemškega vpliva, tako prevzet od romanskega trubadurstva in Petrarkove sladke milobe, da se mu zdi nekako gosposko in vzvišeno, ako more peti tudi v onem jeziku, v katerem govori — „Herrenvolk". V pesmi „Die Geliebte

Ponatisk prepovedan. Fotogr. K. Pietzner.

Knez Ernst Windischgraetz.

und ich" opeva duha mednarodne svobode. Njegova „dama" je poosebljena „Svoboda", ki hodi po nemških pokrajinah („in den deutschen Gauen"), on pa je doma pri — „Pygmäenvolku". Svojo „damo" nagovarja:

Wenn sie einstens meinen Namen in den
deutschen Gauen nennen,
dich ein zierlich Herrlein frägt: ob Fräulein
auch den Dichter kennen?
sag ihm dann die stolzen Worte, sag sie ihm
nur ohne Scheu,
dass ich alles, Held und Dichter, nur durch
dich geworden sei.
Sag ihm dann die schöne Märe, wenn das
Männlein sie versteht,
von dem Geist der ew'gen Liebe, der durch
alle Welten weht...

Svojemu prijatelju Emilu Korytku, ki je bil rojen Poljak, ni napisal na grob niti ene besede ožje narodne zavesti, ampak kitico, ki diha popolnoma Herderjev klasični humanizem:

Der Mensch muss untergehen,
die Menschheit bleibt; fortan
wird mit ihr das bestehen,
was wir für sie gethan.

In to je pravi pesmotvorni element Prešernov; v klasičnega humanista je vzgojen, in tako je njegovo svetovno naziranje.

Drugi element šele, ki se je bolj ali manj pridruževal temu splošnemu humanizmu, je individualni slovenski ali — ako hočete — kranjski znak. Značilno je tudi za Prešerna, kar peva o Čopu:

Was Hellas, Rom Unsterbliches geschrieben,
des Briten Lied Begeistertes gesungen,
der Lusitanier, Spanier, heiss im Lieben,
der Italiener, Deutsche und Franzose
geschaffen, von der innern Glut getrieben,
das sprach zu dir im lieblichen Gekose
der Muttersprache...

Tako je tudi Prešernu poezija v prvi vrsti oznanjevavka občečloveških čuvstev. Prijetni zvok materinega jezika ga spominja šele lastnega naroda. In tudi v tem jeziku čuti le zvočno blagoglasnost in elastično izrazitost domačega narečja. Zato se ni mogel ogreti za ilirske jezikovne kombinacije in za skupni slovanski jezik. V umetnem jeziku se dajo pač opevati umstveni problemi, nikdar pa tako vroča, stotero razlikovita čuvstva, kakršna je imel učenec Petrarkov. Ko bi bil začel Prešeren kovati besede, kakor Koseski, bi bil umoril svojo poezijo v prvem začetku.

Ker razen nekoliko poljščine in hrvaščine ni poznal Prešeren pobliže slovanskih jezikov, mu je torej manjkalo vseh pogojev, da bi se bil povzpel do takega pojma o Slovanstvu, kakor so ga imeli Kollár, Vraz ali Čelakowský. S tem je podan dušeslovni razlog za to, da je pač visoko cenil svoje domače narečje, v katerem je znal tako dovršeno izražati najfinejše humanistične ideje, da pa ni imel pravega čuvstva za velike slovanskokulturne težnje ter za načrte Ilircev in drugih Slovanov. Zato je pač peval o Germanki:

... Dass sie wird der Mutter (Slovenki) vorgezogen,
das ist's, was in mir weckt des Zornes Flamme;
der wahren Mutter soll und muss sie weichen,

a Vraza je zbadal, da je „Slovencev uskok“, in se ustavljal vsem težnjam, ki so hotele „štajersko-hrvaško narečje povzdigniti na jezikoslovni avtokratiški prestol“.[1])

A bodi dovolj o tem! Nemške Prešernove pesmi sploh imajo isti značaj kakor slovenske. Pretežno so erotične, in sicer splošno ne v onem idealnem, duševnem smislu, kakor je sodil Stritar, ampak so prav neposredno priklile iz njegovih istinitih ljubavnih čuvstev. Varovati se moramo one neprevidne in nikakor ne opravičene apoteoze tega sicer velikega pesnika, katera se semtertja kaže v našem slovstvu. Kot vzornega moža pač ne moremo častiti pesnika, ki prijateljici zapiše v spominsko knjigo verze:

Treu ist einer, der bin ich,
Liebchen! treu dir bis zum Grabe;
ewig, ewig lieb' ich dich,
bis ich eine Andre habe. —

Na str. 445. lanskega letnika smo omenili Vidičevo zbirko „Fr. Prešeren. Poesien“, v kateri je večina teh pesmi že natisnjena. Gospod L. Pintar je to novo zbirko uredil po istih načelih kakor slovensko krasotno izdajo. V prvem delu so one pesmi, katere je bil v takoimenovanem cenzurskem rokopisu Prešeren sam zbral kot „Nameček nemških in ponemčenih poezij“. Te so boljše in so bile res pripravljene za tisk. V drugem delu je pa izdal poezije, katere je nabral drugod. Med njimi so tudi manj vredni pesniški proizvodi in nekatere pesmi, o katerih se niti ne dá prav določiti, ali so res Prešernove ali ne.

Dr. Evgen Lampe.

[1]) Glej jako dobre „Paberke o Prešernu“, katere je priobčil V. Steska v „Katoliškem Obzorniku“ 1901. str. 17 in sl.! Steska pravi tam: „Kolikor moremo sedaj soditi, je morda bila Prešernova sreča, da se ni bolj navdušil za slovanske jezike, ker bi se brezdvomno poznali sledovi v njegovih spisih in bi zašel morda v drugo skrajnost, da bi bili njegovi spisi mešanica iz raznih slovanskih besed, če ne celo oblik. Ali niso njegovi nasledniki krenili na to pot?“ (Tam str. 23.)

Trije koncerti. V Ljubljani smo imeli prošli mesec tri koncerte, kateri zaslužijo, da se jih podrobneje spominjamo. Dné 5. prosinca je **„Glasbena Matica“** proslavila šestdesetletnico svojega častnega člana dr. **Antona Dvořáka.** Na str. 772. lanskega letnika smo načrtali kratko razvoj dr. Dvořákov in smo tam opisali tri dobe njegovega skladanja. Pri tem koncertu so posebno zanimale točke iz njegove zadnje dobe. Slišali smo dve veliki „programni skladbi“: „Divja žena“ in „Golobek.“ Da spoznajo čitatelji, káka je to nova glasbena oblika, podajemo tu „program“ simfonične pesmi „Divja žena“:

I. Allegretto. V revni koči se otrok mirno igra s svojimi igračami, mejtem ko mati kosilo kuha za moža, ki dela na polju. — Poco più animato. Otrok postaja nemiren, neče se igrati, začne jokati in kričati. Mati ga jezna svari, naj miruje, če ne, pride divja žena. Za trenotek to pomaga, dete se umiri. — Allegretto, tempo I. Otrok se iznova nekaj časa igra z raznimi igračami. — Poco più animato. Ali zopet postaja nemiren, neče se igrati, kmalu joka in kriči na vse grlo. V jezi pokvari igrače in jih razmeče na vse strani. Mati si ne ve pomagati in v svoji jezi kliče: „Divja žena, pridi in vzemi poredneža!“

II. Andante sostenuto e molto tranquillo. Vrata se odpró. Suha, pošastna žena se počasi bliža. — Più animato. S hreščečim glasom, podobnim vihri, zahteva dete od prestrašene matere. — Allegro. V groznem strahu pograbi mati otroka in ga stisne k sebi. Divja žena se vedno bolj bliža in vedno silneje zahteva od matere otroka. Vname se divji boj zanj: divja žena strastno steza roke in s koščenimi dolgimi prsti grabi po njem, mati pa ihti in ga stiska vedno bolj k sebi. — Meno mosso, allegretto. Ura bije dvanajst, divja žena izgine.

III. Andante, pozneje più lento. Oče preneha z delom na polju ter nič hudega sluteč, mirno koraka domov. Blizu hiše mu postaja